

Katowice / 17-06-2023

Dziekanat Wydziału Nauk o Zdrowiu

wpłynęło dnia 23.06.2023

DWA-2/RP/14/5848/2023

Recenzja

Klinika Neonatologii
i Intensywnej Terapii
Noworodka

Katedra Neonatologii

Wydział Nauk
Medycznych
w Katowicach

40-752, Katowice,
ul. Medyków 16
www.sum.edu.pl

Kierownik
prof. dr hab. n.med. i n. o zdr.
Iwona Maruniak-Chudek
tel.: (+48 32) 20715151
ichudek@sum.edu.pl

SEKRETARIAT
tel.: (+48 32) 2071780
fax: (+48 32) 2071781
kitipn@sum.edu.pl

HR EXCELLENCE IN RESEARCH

**rozprawy na stopień doktora nauk medycznych
w dziedzinie nauki medyczne i nauki o zdrowiu, dyscyplinie
nauki o zdrowiu mgr Katarzyny Nowakowskiej-Brewki**

**pt. „Świadomość i realizacja zachowań prozdrowotnych
wśród położnic”**

woich działaniach diagnostycznych i terapeutycznych jest w wielu aspektach ograniczona niedostateczną wiedzą, niezgłębionymi jeszcze obszarami nauki czy brakiem możliwości technologicznych. Jeśli jednak pominąć przeszkody natury biologicznej czy technicznej, a skupić się wyłącznie na człowieku, to tutaj również pojawia się istotna trudność – świadomość i wola pozostania w zdrowiu lub wyleczenia z choroby. Chociaż tekst ten może brzmieć na pozór niepoważnie, jednak świadome działanie pacjenta w kierunku zdrowia jest warunkiem niezbędnym dla jego utrzymania czy wyleczenia z choroby. Określenie „chęć bycia leczonym” nie jest jednoznaczne z określeniem „chęć bycia wyleczonym”, na co niejednokrotnie zwracają uwagę psychologowie. Leczenie musi być aktem czynnym także ze strony pacjenta, z towarzyszącą świadomą wolą dotarcia do celu terapii jakim jest pozyskanie zdrowia. Nie zawsze jednak jest to proces możliwy do osiągnięcia pomimo najlepszej woli pacjenta i lekarza. Dużo prostsze wydaje się utrzymanie zdrowia i świadome dążenie do unikania czynników ryzyka oraz postępowanie minimalizujące ryzyko choroby. Nauka o zdrowiu za jeden ze swoich zasadniczych filarów działania uznaje profilaktykę choroby, prewencję niekorzystnych zachowań i edukację prozdrowotną. Człowiek, który żyje świadomie, zna sposoby na utrzymanie zdrowia oraz unika czynników ryzyka pogorszenia

swojego dobrostanu, może w pełni skorzystać z oferowanych przez współczesną medycynę metod leczenia. Z tego też powodu niezwykle ważną rolą pracowników medycznych jest prowadzenie edukacji prozdrowotnej. Jednak, aby była ona celowa i skuteczna konieczne jest wcześniejsze zorientowanie się jaki jest stan wiedzy w populacji i podejmowane działania w obszarze zdrowia. W ten nurt badań wpisuje się dysertacja Pani mgr Katarzyny Nowakowskiej-Brewki poświęcona wiedzy o prozdrowotnych zachowaniach wśród położnic.

Omówienie rozprawy doktorskiej

Pani mgr Katarzyna Nowakowska-Brewka zawarła swoją rozprawę doktorską na 111 stronach, rozpoczynając od *Spisu treści* i *Wykazu stosowanych skrótów*, a kolejno zamieściła w sposób typowy: *Wstęp*, *Cel pracy*, *Materiał i Metody*, *Wyniki badań*, *Dyskusję* i *Wnioski*. W części końcowej znajduje się *Streszczenie* w języku polskim i angielskim, *Piśmiennictwo*, *Spis tabel (29)*, *Spis rycin (11)* oraz *Załączniki*. Praca jest drukowana jednostronnie, a wraz z kolorową szatą graficzną czyni dysertację klarowną i przyjemną w czytaniu. Pani mgr Nowakowska-Brewka swoją pracę oparła o dane zebrane w kwestionariuszach własnych i standardowych, wypełnionych przez młode kobiety nieródki lub matki noworodków i niemowląt.

We *Wstępie* Autorka wprowadza czytelnika w zagadnienia związane z opisaniem zdrowia rozpoczynając od jego definicji oraz dotychczasowych modeli zdrowia, mierzących się z wyzwaniem jakim jest kompleksowe określenie: czym jest zdrowie? Nawet dla osoby bez wiedzy medycznej, przystępnie przedstawiony model biomedyczny, holistyczny czy salutogenezy, pozwala na orientację w dotychczasowych dysputach w tym temacie. Autorka podkreśla, że poszukiwania skutecznych metod poprawy zdrowia trwają od lat, ze zmianą w sposobie podejścia do problemu: od „biernej” roli pacjenta w systemie opieki zdrowotnej po „czynne” działania wynikające ze świadomości człowieka o swoich możliwościach wpływu na własne samopoczucie i dobrostan. W dalszej części *Wstępu* Doktorantka omawia zachowania zdrowotne i ich klasyfikację wprowadzając m. in. pojęcia zachowań promocyjnych i prewencyjnych, a także odnosi się do uwarunkowań wpływających na zachowania zdrowotne. Osobny podrozdział poświęcony jest modelom zachowań zdrowotnych, które zostały przez Doktorantkę szczegółowo omówione. Na tak zarysowane tło nałożony zostaje problem wybranych zdrowotnych zachowań kobiet w połogu, w tym odżywianie, aktywność fizyczna, sen i regeneracja, używki oraz zachowania o bezpośrednim wpływie na noworodka, jak karmienie piersią i działania profilaktyczne (szczepienia, witaminy). *Wstęp* świadczy o dobrej orientacji Autorki w zagadnienia zdrowia oraz działań

promocyjnych i prewencyjnych, jest napisany przystępnym językiem zawierającym fachowe określenia, ale bez nadmiernego epatowania żargonem tematycznym.

Za *Cel* pracy Autorka przyjmuje zbadanie jakie zmiany (i w jakim stopniu) w zachowaniach zdrowotnych zachodzą w świadomości kobiety po urodzeniu dziecka. Sformułowane 4. cele szczegółowe analizują te zmiany w odniesieniu do m.in. czasu trwania porodu czy wybranych zmiennych socjodemograficznych.

Materiał został zebrany metodą badania ankietowego wśród matek pacjentów Kliniki Patologii Noworodka SPSK2 PUM w Szczecinie oraz za pośrednictwem mediów społecznościowych. W rozdziale *Materiał i Metody* Autorka opisała sposób przyporządkowania respondentek do grupy kontrolnej oraz dwóch grup badanych (wczesny poród – do 7 doby życia dziecka i bezpośrednio po zakończonym poroku). Grupa kontrolna i grupy badane liczyły od 48 do 52 osób. Metodą badania była analiza danych uzyskanych na podstawie odpowiedzi na 21 pytań zawartych w ankiecie, a każde pytanie miało zróżnicowaną liczbą dystraktorów. Oprócz ankiety autorskiej Doktorantka w sondażu diagnostycznym użyła również standaryzowanego Inwentarza Zachowań Zdrowotnych opartego o 25 stwierdzeń i pytań otwartych. Uzyskane dane poddane zostały opracowaniu statystycznemu z zastosowaniem adekwatnych narzędzi statystycznych.

Rozdział *Wyniki badań* Doktorantka rozpoczyna od charakterystyki grup: kontrolnej i badanych, wskazując na przewagę kobiet z wyższym wykształceniem mieszkających w miastach, określających swój status socjoekonomiczny w większości jako dobry i bardzo dobry. Stan cywilny grupy kontrolnej różnił się od grup badanych (częściej kobiety stanu wolnego). Odpowiedzi udzielane na pytania Doktorantki wskazywały na ogólną świadomość respondentek odnośnie zagrożeń związanych ze spożywaniem alkoholu czy stosowaniem używek, zasadności przeprowadzania diagnostyki chorób przenoszonych drogą płciową oraz korzyści płynących z karmienia piersią, jednak ujawniły się różnice w odpowiedziach w głównej mierze determinowane faktem rodności. Nieródki były bardziej liberalne w zakresie konsumpcji alkoholu i rzadziej wykonujące diagnostykę w kierunku chorób przenoszonych drogą płciową. Większość kobiet niezależnie od stanu cywilnego uznawała, że decyzja o karmieniu piersią jest indywidualną decyzją kobiety, a liczba głosów zwiększała się wśród kobiet bardziej dojrzałych. Jednak już pytania o profilaktykę zdrowotną noworodków ujawniły słabą wiedzę o celowości podawania witaminy K, ale zdecydowana przewaga kobiet rozumiała zasadność wykonywania szczepień ochronnych. Zastosowanie ankiety Inwentarza Zachowań Zdrowotnych wg Juczyńskiego ujawniło zdecydowanie słabsze wskaźniki zachowań zdrowotnych, a wszystkie analizowane grupy wykazały się poziomem przeciętnym lub niskim. Na wyniki, niestety słabsze, wyraźnie wpływał młodszy wiek respondentek, a do

czynników ewidentnie kształtujących odpowiedzi zaliczyć można było fakt posiadania pracy i zamieszkania w mieście. Autorka przedstawiła swoje wyniki czytelnie, w klarownych tabelkach i na rycinach oraz opatrzyła zwięzłym, adekwatnym komentarzem.

W przeprowadzonej *Dyskusji* odniosła się do wyników innych badaczy, zarówno krajowych, jak i zagranicznych. Piśmiennictwo krajowe jest szczególnie ważne, gdyż na opinie społeczeństwa odnośnie zdrowia mają istotny wpływ uwarunkowania geo-polityczne, społeczne, kulturowe i mocne wpływy regionalne. Autorka wykazuje w *Dyskusji* możliwe zafałszowanie faktów wynikające z subiektywizmu podejścia ankietowanych, skłonności do udzielania odpowiedzi oczekiwanych względem prawdziwych, jak również wpływu formułowania pytania na uzyskane odpowiedzi. Niebagatelne znaczenie ma dobór respondentek, które w tym badaniu było losowe, lecz z mocno reprezentowaną grupą wykształconych kobiet zamieszkujących duże miasta. Doktorantka ujawnia brak dostatecznego wsparcia matek w okresie połogu (porzucanie karmienia naturalnego w kolejnych tygodniach życia dziecka) oraz brak wystarczającej edukacji (pomimo deklarowanej wiedzy/świadomości respondentek), co w efekcie prowadzi do słabiej wyrażonych zachowań prozdrowotnych wobec siebie (matka) i jej dziecka.

W krótkim rozdziale *Wnioski*, Doktorantka umieściła 7. wniosków, odpowiadających na cel pracy. Wnioski są wyważone, wskazują na wpływ wykształcenia i urodzenia dziecka na poglądy zdrowotne kobiet, a także dostrzegają niebezpieczeństwo zafałszowania danych przy błędnej interpretacji zadawanych pytań i/lub udzielania nieprawdziwych odpowiedzi (odpowieź oczekiwana).

Piśmiennictwo zawiera 147 pozycji, w tym inne rozprawy doktorskie, materiał źródłowy Centrum Nauki o Laktacji oraz nieliczne, ale ważne publikacje zachodnie.

Dysertację kończą załączone kwestionariusz: autorski i IZZ.

Uwagi recenzenta

Doktoranta podjęła się pracy sondażowej i uzyskała wyniki wzbogacające wiedzę o zachowaniach zdrowotnych kobiet. Wykazała się dobrą znajomością pojęć i procesów opisujących zdrowie i zachowania prozdrowotne, postawiła zasadne pytania i przygotowała ankietę. Krytycznie podeszła do wyników i dokonała dobrej analizy w zwięzłej dyskusji. Recenzent zauważył kilka drobnych błędów (głównie literowych) wymagający poprawy przed publikacją, nie wpływają one jednak na jakość pracy.

Reasumując, stwierdzam, że przedłożona do oceny Rozprawa Doktorska Pani mgr Katarzyny Nowakowskiej-Brewki spełnia warunki określone w Art. 187 ust.1-4 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (tj. Dz. U. 2018 poz.1668), i w związku z powyższym przedkładam Wysokiej Radzie Naukowej Dyscypliny Nauki o Zdrowiu Pomorskiego Uniwersytetu Medycznego w Szczecinie wnioski o dopuszczenie ww. do dalszych etapów postępowania w sprawie o nadanie stopnia doktora w dyscyplinie nauki o zdrowiu w dziedzinie nauki medycznej i nauki o zdrowiu.

prof. dr hab. n. med. i n. o zdr. Iwona Maruniak-Chudek